

Deres referanse:
201900126

Vår referanse:
201900197

Sted, Dato
Bryn, 08.03.2019

RETNINGSLINJER FOR FORSVARERE – INNSPILL FRA KRIPOS

Det vises til Advokatforeningens e-post til Politidirektoratet av 7. januar 2019, vedlagt utkast til retningslinjer for forsvarere (heretter benevnt som "utkastet"). Videre vises det til Politidirektoratets oversendelse hit av 11. januar 2019, hvorefter Kripos frist for innspill er satt til 8. mars 2019.

Kripos etterforsker og irtettefører regelmessig straffesaker innenfor organisert og annen alvorlig kriminalitet, og er i den forbindelse jevnlig i kontakt med forsvarere. Etterforskningene har som regel stort omfang, og de mistenkte har behov for tett oppfølging fra forsvarer. Kripos anerkjenner viktigheten av å ivareta de fundamentale rettssikkerhetsgarantier enhver mistenkt har krav på, og i den forbindelse behovet for godt forsvarerarbeid i straffesaker. Vi verdsetter en åpen og tillitsbasert dialog med forsvarerstanden, og er takknemlig for muligheten til å gi innspill til advokatforeningens utkast til retningslinjer for forsvarere. Våre innspill begrenser seg til enkelte av punktene i utkastet:

Pkt. 4.6 og 4.7 – forsvarers egne undersøkelser og kontakt med impliserte

I utkastet pkt. 4.6 oppfordres forsvarer til "*i nødvendig utstrekning selv foreta undersøkelser som kan tale til fordel for klienten*". Videre slås det fast at forsvarer "*har adgang til å henvende seg til enhver som kan bidra til sakens opplysning...*", jf. pkt. 4.7. Forsvarers kontakt med vitner skal være hensynsfull og "*utilbørlig påvirkning*" skal unngås, jf. pkt. 4.9.

Kripos understreker at det i utgangspunktet er politiets og påtalemyndighetens ansvar å gjennomføre etterforskning i straffesaker, jf. straffeprosessloven § 225 mv., og at et ønske fra forsvarer om ytterligere undersøkelser bør rettes dit. Likevel har vi forståelse for at forsvarer unntaksvis kan finne det nødvendig å foreta egne undersøkelser til ivaretagelse av mistenktes forsvar.

Uavhengig av hvem som foretar undersøkelsene, påpekes viktigheten av å bevare integriteten til de bevis som søkes innhentet. Vi er kjent med enkelttilfeller der forsvarere har kontaktet (potensielle) vitner og hvor dette har ført til påvirkning av forklaringer, evt. annen forspillelse av bevis, og legger til grunn at Advokatforeningen ønsker å unngå slike tilfeller for fremtiden.

Kripos

Kripos foreslår derfor at utkastet på disse punktene gis en ordlyd som harmonerer bedre med de grensene som er trukket opp i straffeloven (2005) § 157 (motarbeiding av rettsvesenet) og § 160 (bevispåvirkning mv.), evt. at det inntas en tydelig henvisning til disse bestemmelsene. Etter Kripos' vurdering vil en slik løsning være hensiktsmessig for å unngå uklarheter og misforståelser om hvor yttergrensen for egne undersøkelser og kontakt med impliserte går. Samtidig sikres forståelsen av disse yttergrensene en forankring i rettspraksis.

Pkt. 6.1 – anbefaling om ikke å avgi forklaring

I utkastet pkt. 6.1 oppfordres forsvarer til, som hovedregel, å råde mistenkte til å nekte å avgi forklaring, med mindre vedkommende på forhånd er gitt innsyn i sakens dokumenter.

Kripos anerkjenner mistenktes rett til å nekte å avgi forklaring overfor politiet, eventuelt domstolen, herunder behovet for at forsvarer gir råd til mistenkte i dette spørsmålet. Videre anerkjennes de tungtveiende hensynene bak retten til dokumentinnsyn.

Fra Kripos ståsted synes det likevel noe uklart hva som er den reelle begrunnelsen for forslaget om at forsvarer, *som et generelt utgangspunkt*, skal råde mistenkte til å nekte forklaring uten forutgående innsyn. Formodentlig har dette sammenheng med en oppfatning om at påtalemyndigheten i for stor grad benytter adgangen til å unnta sakens opplysninger fra mistenktes innsyn på etterforskningsstadiet.

Vi finner derfor grunn til å minne om de viktige hensynene som ligger bak reglene om unntak fra innsyn på etterforskningsstadiet. I tillegg omerindres adgangen til å kreve domstolens prøving av en beslutning om å nekte innsyn, jf. straffeprosessloven § 242 fjerde ledd.

Kripos vil ellers bemerke at en mistenkt også vil kunne være tjent med å forklare seg uten forutgående dokumentinnsyn. Å avgi forklaring for å gjendrive de grunner mistanken beror på og anføre omstendigheter som taler til vedkommendes fordel, er en grunnleggende rettighet enhver mistenkt har, jf. straffeprosessloven § 92 første ledd og EMK artikkel 6. Etterforskningen skal – som kjent – søke å klarlegge både det som taler mot og til fordel for mistenkte, jf. straffeprosessloven § 226 tredje ledd. En tidlig forklaring vil som regel bidra til at etterforskningen gjennomføres raskere.

Videre vil et valg om å forklare seg uten forutgående dokumentinnsyn sikre forklaringens integritet, idet forklaringen avgis upåvirket av kunnskap om andre opplysninger i saken. Forklaringen vil således i større grad stå på egne ben, og dermed kunne tillegges større vekt i en etterfølgende bevisvurdering. I denne sammenheng er det også relevant å se hen til straffeprosessloven § 93 annet ledd. Bestemmelsen gjelder etter sin ordlyd bare ved rettslige avhør, men kan også leses som et utslag av prinsippet om fri bevisvurdering. Innenfor rammene av straffeprosessloven § 92 jf. påtaleinstruksen § 8-2 siste ledd kan – og bør – politiet gjøre mistenkte kjent med at en manglende forklaring etter omstendighetene kan bli ansett for å tale mot vedkommende.¹ Det er samtidig en forsvareropp-gave å gjøre klienten kjent med denne mulige konsekvensen av å nekte å avgi forklaring i en tidlig fase av etterforskningen. Også av denne grunn mener vi det er uheldig at det anbefalte *utgangspunktet* skal være å nekte å avgi forklaring uten innsyn.

¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2016 Politiavhør, punkt 4.3.

Pkt. 6.3 – forsvarers deltakelse i avhør

I utkastet pkt. 6.3 oppfordres forsvarer til aktiv deltakelse i politiavhør, herunder fastslås at vedkommende kan "...*stille spørsmål, be om klargjøring, og gi klienten råd med hensyn til om et spørsmål bør besvares, om det bør avholdes pause eller om avhøret bør avbrytes eller avsluttes*".

Kripos anerkjenner forsvarers adgang til å gripe inn mot evt. lovstridig gjennomføring av politiavhør. Samtidig understrekes at avviklingen av avhør under etterforskning skjer under politiets ledelse.

Med tanke på å unngå uklarheter og misforståelser om grensene for forsvarers delaktighet under avhør, foreslår Kripos at det tas inn en henvisning til påtaleinstruksen § 8-4 (forsvarers adgang til å være til stede ved avhøret), der det fremgår at mistenkte ikke har anledning til å rådføre seg med forsvarer før han svarer på spørsmål, med mindre politiet samtykker i det.

Pkt. 8.3 – forsvarers informasjonsbehandling

I utkastet pkt. 8.3 pålegges forsvarer å behandle etterforsknings-opplysninger, herunder sakens dokumenter, med "*forsiktighet*". Videre åpnes det for at forsvarer kan dele informasjon med media etter en vurdering, der det bl.a. kan legges vekt på "*behovet for å korrigere eller balansere informasjon som allerede er offentlig*".

Kripos finner grunn til å understreke forsvarers plikt til å hindre andres tilgang til taushetsbelagt informasjon som forsvarer får kjennskap til i forbindelse med straffesaker, jf. straffeprosessloven § 106a. Rekkevidden av unntaket fra taushetsplikt i bestemmelsens annet ledd synes uklar². Vi foreslår at det i utkastet inntas en tydelig henvisning til straffeprosessloven § 106a, da dette vil sikre en ensartet forståelse av delingsadgangen, forankret i rettspraksis.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:
Richard Beck Pedersen
politiadvokat
Telefon: 92282961

Gjenpart: Det nasjonale statsadvokatembetet

² Prop. 147L (2012-2013) side 175: "*Unntaket er nødvendig av rettssikkerhetsmessige grunner.*"